

המיתה, אבל כופר דהיינו דמי הנהרג קה התם לא אמרינן דפטור משום דקלב"מ, הילכך איצטריך לפטור אדם מכופר בין שוגג בין מזיד, והיקשא דתנא דבי חזקיה דשוגג למזיד לענין ממון שעם המיתה מיירי ולקמן אפרש בס"ד].

[*כיון דכייף ופשיט אורחיה הוא. האי אדם מועד אפילו ישן. היינו דווקא לענין כלים ואדם שהיו שם כבר קודם שישן דאז הוי פשיעה כשישן שם, אבל לענין אדם וכלים שהובאו לשם אחר שישן אונס גמור הוא קי ופטור כדמוכח בירושלמי דקאמר אדם שישן ובא חבירו וישן אצלו והזיקו זל"ז, הראשון פטור והשני חייב.]

[ע"ב. מי כתיב מים נבעו. וא"ת והא לעיל (ג:) בין לרב בין לשמואל קראי לא כמר דייקי ולא כמר דייקי ודרשינן. וי"ל לעיל אע"ג דלא דייקי קראי מכל מקום הדרשא משמע שפיר, אבל הכא אפילו הדרשה לא משתמעא.]

[*תבעה אש כתיב. ובעיא לא קיימא אמים כלל אלא אאש, דע"י המים מפעפעין האש ובודאי אי הוה כתיב מים מבעים אש חזינן שפיר בעיא אמים, אבל השתא דכתיב תבעה אש שהוא לשון יחיד א"כ לא קאי כלל אמים אלא אאש.]

[דאית ביה תרתין. פירוש שן ורגל אבל קרן לא, דלא מיירי אלא במועדין מתחלתן, ואף על גב דהשתא קיימי לרב דלית ליה הך סברא, מכל מקום כיון שאנו באין לחלק שור למנין שני אבות, ולומר דשייר חד כדי לקיים מנין ארבעה אבות דמתניתין, א"כ גם רב מודה שנושייר קרן ולא

כלל שור מדין אדם. ויש לומר דאדם דמתניתין היינו אדם דאזיק שור כדמוכח לקמן, וכן שור דמתניתין היינו שור דאזיק שור, ועל זה קאמר במתניתין לא ראי וכו']*ולא מצי חד יליף מחבריה וה"ק לא ראי שור שמשלם את הכופר וכו' כלומר אי שתיק מאדם דאזיק שור, לא מצי יליף משור דאזיק שור, דמה לשור שכן פעמים שהוא משלם כופר, כגון היכא דקטל אדם וכן לא ראי אדם וכו' דאי שתיק קרא משור דאזיק שור, לא מצי יליף חיוביה מאדם, דמה לאדם דפעמים שמשלם ארבעה דברים היכא דחבל באדם, והשתא ניחא הכל דהא לא בעי למילף מהדדי אלא שור ואדם שהזיקו שור, אבל שור ואדם שהזיקו אדם, דיניהם כתובים בכל חד, דלגבי הכי לא בעי למילף חד מחבריה כדפרישית].

[*כראי אדם שאינו משלם כופר וכו' משום דקים ליה בדרכה מיניה. וא"ת אדרבה חומר הוא לגביה שאינו משלם כופר לפי שהוא נהרג, וי"ל דבשוגג נמי פטור מדתנא דבי חזקיה. ור"י פירש דלאו פירכא היא שהרי מה שהאדם פטור מכופר אפילו מזיד לא משום דקים ליה בדרכה מיניה אלא מעליו ולא על האדם נפקא לן לקמן בסוף פרק כיצד הרגל ואי לאו קרא דעליו ה"א דמחייב כופר עם המיתה כמו שאפרש לקמן קי, וא"כ ניחא דקולא הוא מה שהאדם פטור מכופר אפילו מזיד, דבדין היה חייב שתים כדפירשתי אי לאו מיעוטא דעליו. וא"ת היא גופה תיקשי לך למה לא יפטר במזיד משום קלב"מ, יש לומר דלא שייך קלב"מ אלא בממון שעם המיתה כגון שקרע שיראין בשעה שעשה העבירה דמחייב עליו

קד. דף כז. ד"ה ויהא, ודף מג: ד"ה כגון. קה. ע"י מהר"ם מ"ש בכיאר דברי התוס', וע"י בחידושי ר"ש הכהן שהקשה על המהר"ם, ופי' כוונת התוס' כתוס' כתובות עיי"ש. וכ"פ כבר בפנ"י, וע"י חזו"א, אולם מלשון רבינו משמע כמהר"ם. קו. לא הזכיר רבינו מ"ש כתוס' דהם גרמו לו, וע"י במהר"ץ חיות.

נשייר שן ורגל, כדי להשוות שור לאינך אבות, לענין מועדים מתחילתן].

[נזק צער וכו'. אף על גב דכחבלה אחת הן באין, מכל מקום תנא להו בחמשה אבות, לפי שיכול להיות כל אחד לבדו כדאמרינן בהחובל].

[תנא אדם וכל מילי דאדם. פירוש בין אדם דאזיק אדם בין אדם דאזיק שור כדמוכח ואזיל, ומכל מקום הא דתנא לא ראי השור כראי מבעה דהיינו אדם, לרב לא מיירי אלא באדם דאזיק שור כדמוכח ואזיל. דההוא בעי למילף משור, כדפירשתי לעיל].

[ותנא אדם דאזיק שור. פירש הקונטרס בדמתינתין איירי באדם דאזיק שור דומיא דבור דמיירי (באדם) דאזיק שור דהא כתיב גבי בור שור ולא אדם, ואף על גב דבזקין מיהא מחייב^ק. מכל מקום עיקר בור דקרא מיירי במיתה, וסברא הוא דקתני שור דומיא דעיקר בור. ועוד יש לומר דכלאו הוכחה אתי שפיר, דקאמר הכי לתרוצי דמדחזינן בכרייתא דמוסיף אדם דאזיק אדם מדקתני נזק וכו', אם כן ודאי מתניתן לא מיירי אלא באדם דאזיק שור].

[*דף ה' ע"א. סבר לה כר' עקיבא דאמר אין משלמין על פי עצמן. פי' בקונטרס שהוזמו בב"ד זה והודו בב"ד אחר ומיירי בשלא (עמד) [נגמר] דינם לחייבם לשלם. דאי נגמר הדין מאי מהנייא הודאתם, מיהו מה שפירש והודו בב"ד אחר, בחינם נקטיה דה"ה באותו ב"ד עצמו שהוזמו כל זמן שלא נתחייבו לשלם דמהנייא הודאתם קי, ומורי רבי שיחיה אמר

שיפה כיון רש"י דודאי באותו ב"ד שאינם יכולים תו לכפור, שהרי שמעון [ההזמה לא מהניא הודאתם, שאין זה מרשיע עצמו, מידי דהוה אבאו עדים ואח"כ הודה דחייב בקנס גבי כפל (בזה מכה) קה אבל כשתבעם בב"ד אחר שלא הספיק לתובעם באותו בית דין מפטרי בהודאתם שהרי יכולים היו לכפור לו עד שיביא עדים. וא"ת הני עדים זוממים היכי דמי אי דלא שלם עדיין על פיהם. נזיקין, ואי כששלם כבר על פיהם, א"כ לא מיתחייבי אינהו לשלם כשהוזמו, דכאשר זמם כתיב ולא כאשר עשה, דמה"ט אמרינן במכות (ה:): הרגו אין נהרגין. וי"ל אפילו נמי שלם על פיהם מיחייבי לשלם ולא קרי בהו כאשר עשה, כיון דאפשר להחזיר הממון לבעליו. ועי"ל דאפילו קרי בהו כאשר עשה מ"מ מחייב לשלם מק"ו כדאיתא במכות (שם) לא הרגו נהרגין הרגו לא כ"ש, אלא משום דאין עונשין מן הדין פטרינן להו התם, הילכך דוקא גבי קטלא פטרינן להו מה"ט, אבל גבי ממון שפיר מיחייבי מן הדין כדפי'.

הא תכרי רע"ק לגזיזיה. י"מ קט שחזר בו ר"ע מדקאמר ולא משלם אלא מגופו דה"ה דלא משלם רק ח"נ קי דהך ברייתא גופא קתני בהדיא רע"א דמשלם נזק שלם לקמן פרק המניח (לג). ורש"י פירש קיא תכריה ר"ע לגזיזיה דכיון דאינו משלם אלא מגופו א"כ לא מצי למתנייהו בהדי אבות דרבי חייא ורבי הושעיא, דכולהו משלמי ממיטב כדקאמר בסמוך.

האונס והמפתה דממונא הוא ליתני. ל"ג קי המוציא שם רע קי ק' כסף דהוי קנס. אי נמי אגב שטפיה נקטיה.

*קו. עי' רש"ש שהרגיש בזה. קו. כך תמה בתוס' שני' כמס' מכות ג' ע"א על דברי רש"י שם, ועי' בקצוה"ח סי' ש"ו סק"ב שכיון לסברת מורי כאן עיי"ש. ועי' בתוס' רי"ד כאן מה שתמה על רש"י. קז. צ"ל: כפ' מרובה. קט. כן פירש הר"ח. קי. [ול"ג] דבהך. קיא. ברש"י לפנינו ליתא, ועי' ברשב"א שכ"כ בשם ר"ח, ועי' גם בתוס' ושיטמ"ק בשם גליון. קיב. וכן נראה גירסת רש"י. קיג. חסר: דלית ביה ממונא אלא וכו'.